

УДК 351.84:35.072.2:342.5

Демченко Володимир Миколайович

доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
кандидат філологічних наук, доцент

**СИСТЕМА ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНЦІВ:
ТВОРЦІ ТА ЗАХИСНИКИ**

***Анотація.** У статті наведено сторінки із життя деяких відомих і не дуже відомих діячів української культури радянського часу. Майже в кожній названій особі – трагічна доля, оскільки всі вони творці власне української національної культури та мистецтва, а не імперської радянської. Ці люди свідомо вибрали такий шлях – шлях до незалежності України як держави, шлях до незалежності українців як нації.*

***Ключові слова:** літературна творчість, письменник, поет, драматург, політичний діяч, боротьба, репресії.*

Демченко В.Н. Система духовних цінностей українцев: творцы и защитники

***Аннотация.** В статье приведены страницы из жизни некоторых известных и не очень известных деятелей украинской культуры советского времени. Почти в каждого из них – трагическая судьба, потому что они являются творцами истинно украинской национальной культуры и искусства, а не имперской советской. Эти люди сознательно избрали такой путь – путь к независимости Украины как государства, путь к независимости украинцев как нации.*

***Ключевые слова:** литературное творчество, писатель, поэт, драматург, политический деятель, борьба, репрессии.*

Demchenko V.M. The system of spiritual values Ukrainians: creators and defenders

***Annotation.** The article presents a page from the life of some famous figures of Ukrainian culture of the Soviet era. Almost every personal – a tragic fate, because they are creators own Ukrainian national culture and art, but not the Soviet empire. These people deliberately chose own path – the path to Ukraine independence as a state, the path to independence as Ukrainian nation.*

***Keywords:** creative writing, writer, poet, playwright, politician, fighting repression.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні сучасні українці перебувають в умовах, коли кожен повинен визначитися, передусім для себе особисто, ким він є – українцем чи представником ефемерного соціального конгломерату під назвами «СНГ», «пострадянський простір», «радянський народ» тощо, носієм якої системи духовних цінностей – власне української чи радянської. Це стосується передусім представників старшого покоління, оскільки молодь у більшості своїй навіть автоматично ідентифікує себе як українців. Вони нині бачать

своїх героїв наочно – тих, хто захищає рідну землю від агресора, вони бачать і ворогів рідної землі – представників сусідньої держави, навіть творчої інтелігенції, яких ще нещодавно любили й поважали. У свою чергу старше покоління свого часу мало також таких героїв, однак, відповідно оброблене радянською ідеологічною пропагандою, воно сприймає такими геть інших «героїв» – радянських маршалів, вождів, провокаторів-найманців і терористів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можемо відзначити укладачів української Вікіпедії, що роблять (часом навіть анонімно) дуже важливу справу – фіксують і поширюють потрібну в пізнавальному та виховному сенсі інформацію про Україну та її культуру у всесвітній мережі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На жаль, у широкому читацькому колі матеріали, що розвінчують злочини попередньої влади проти свого ж народу (колективізація, голодомор, наслідки войовничого атеїзму, загарбницькі війни, замовчування Чорнобильської катастрофи та ін.), не практикуються, щоб не «провокувати» те старше покоління (потенційний електорат) проти Української держави.

Формулювання цілей статті. Тому в статті ставимо за мету ознайомити читачів з деякими справжніми героями України радянського періоду – представниками творчої інтелігенції, що ще в часи активного створення спільноти «радянський народ» виступали за українську ідею та державність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед чималої кількості творців і захисників української культури, визначених у шкільних програмах з української літератури, мови та українознавства, ми коротко нагадаємо декого з тих, хто відкрито боровся за майбутню незалежність України як держави, зазнавши репресій з боку тогочасної влади [1].

Багрянний Іван (Лозов'ягін). Народився на Сумщині. Поет, прозаїк, публіцист, політичний діяч.

З 1922 року він здобуває життєвий досвід: цукроварня, міліція, учитель малювання, працює також у Донбасі, Криму, на Кубані. Під час навчання в Київському художньому інституті вступає до опозиційного літературного об'єднання, де зближується з В. Підмогильним, Є. Плужником, Б. Антоненком-Давидовичем, Г. Косинкою, Т. Осьмачкою, яких пізніше було репресовано. Критиковано й самого І. Багряного як «співця куркульської ідеології». У квітні 1932 року його заарештували в Харкові й звинуватили «у проведенні контрреволюційної агітації». І. Багрянний пробув 11 місяців в одиночній камері в тюрмі ГПУ, а надалі його відправили на заслання в Далекий Схід. Він утікає, знову в таборах, і зрештою опиняється в Харківській в'язниці НКВС на Холодній горі. Ці події описано письменником у романі «Сад Гетсиманський». З початком війни пішов в українське підпілля на Галичині: писав патріотичні пісні, статті, малював карикатури й агітаційні плакати. 1945 року емігрував до Німеччини через участь в підпіллі ОУН. Він навіть написав брошуру – програмний памфлет «Чому я не хочу повертатися до СРСР?», де обґрунтував закономірність еміграції з Радянського Союзу – батьківщини-мачухи, яка пішла на геноцид проти власного народу.

Бердник Олесь (Олександр). Народився на Миколаївщині. Письменник-фантаст. Один із засновників Української Гельсинської групи.

Після принципових висловлювань на відкритих партійних зборах театру імені І. Франка його було заарештовано за звинуваченням у «зradі Батьківщини» та засуджено до 10 років. Відбував покарання на Півночі та в Казахстані. Пізніше йому було додано ще 10 років. У часи Хрущовської відлиги був помилуваний. Після повернення в Україну розгорнув активну літературну діяльність, проте потрапляє під нагляд КДБ, його твори перестають публікувати та вилучають із бібліотек і книготорговельної

мережі. 1976 року О. Бердник став членом-засновником Української Гельсинської групи. За активну участь у правозахисному русі його знову було заарештовано і засуджено до 6 років позбавлення волі в таборах та 3 роки заслання.

Вишиваний Василь (Вільгельм Франц фон Габсбург-Лотринген). Український військовий діяч, поет, політик, дипломат.

Походив із відомого австрійського імператорського роду Габсбургів. Пізніше полюбив на все життя українську культуру, мову та історію; під час служби підлегла йому сотня повністю українізувалася. Вільгельм вважав себе українцем (повсюди носив вишиванку, через що його й прозвали Василем Вишиваним). Будучи членом Парламенту в Австро-Угорській імперії, опікувався справами українців. Був командиром частини, до якої входив курінь Українських Січових Стрільців. Під час Директорії формував мережу військових шкіл для армії. В еміграції брав активну участь у житті української діаспори, регулярно публікувався в україномовних виданнях. Під час Другої світової війни перебував під наглядом гестапо (через відмову співпрацювати) і паралельно – радянської розвідки (через контакти з ОУН). 1947 року В. Габсбурга було заарештовано радянською секретною службою СМЕРШ за звинуваченням у шпигунській діяльності та зв'язках з ОУН. Провівши майже рік у Лук'янівській тюрмі м. Києва, він помер від туберкульозу.

Герої Крутів – загін київських студентів і бійців вільного козацтва, що 29 січня 1918 року вийшов на бій біля станції Крути за 130 кілометрів на північний схід від Києва з більшовицькою армією М. Муравйова, до складу якої входили також робітники Донбасу¹.

¹ В. Винниченко описує так цю ситуацію: «...ми з великими труднощами могли скласти якісь невеличкі більш-менш дисципліновані частини й висилати їх проти більшовиків. Більшовики, правда, теж не мали великих дисциплінованих частин, але ... всі наші широкі маси солдатства не ставили їм ніякого опору... майже все робітництво кожного міста ставало за ними; в селах сільська біднота явно була більшовицька... Єдиною активною мілітарною нашою силою була наша інтелігентна молодь і частина національно-свідомого робітництва, яке гаряче стояло за українську державність...». Дуже актуальні спогади на сьогодні.

Юнаків, які потрапили після бою в полон (27 осіб), було страчено більшовиками. Перед розстрілом вони співали «Ще не вмерла Україна». Прізвища героїв – Омельченко, Шульгін, Кольченко, Дмитренко, Лизогуб, Попович, Андрійв, Божинський-Божко, Курик, Шерстюк, Головощук, Чижів, Кирик, Соколовський, Корпан, Ганкевич, Тарнавський, Гнаткевич, Піпський.

Горська Алла. Народилася у м. Ялті. Художниця, відомий діяч правозахисного руху 60 х років в Україні.

Упродовж 1961-65 рр. разом із В. Стусом, В. Симоненком, І. Світличним була членом Клубу творчої молоді у Києві – центрі українського національного життя. За участь в акціях протесту проти розправ над братами Горинями, П. Заливахою, С. Караванським, В. Морозом, В. Чорноволом та ін. А. Горська зазнала переслідувань з боку радянських органів безпеки. Трагічно загинула за нез'ясованих обставин. Це вбивство приписують КДБ, який мстився А. Горській за оприлюднення фактів масових розстрілів киян у Биківнянському лісі.

Грушевський Михайло. Народився на Львівщині. Професор історії, організатор української науки, політичний діяч і публіцист, голова Центральної Ради.

Один із ініціаторів і засновників Української національно-демократичної партії (1899 рік). Через це на початку Першої світової війни влада засилає його до Симбірська як українського сепаратиста і «мазепинця». 1917 року – голова Української Центральної Ради. Після еміграції повернувся до Києва, де працював професором історії в університеті, був обраний академіком Всеукраїнської академії наук. Очолював також археографічну комісію, метою якої було створення наукового опису видань, надрукованих на території етнографічної України. Від 1931 року змушений жити в Москві, де згодом його заарештовують як «керівника Українського націоналістичного центру».

Справу закривають «через смерть підсудного». Проте він помирає лише через рік...

Драй-Хмара Михайло. Народився на Черкащині. Український поет, літературознавець, перекладач (знав 19 мов). 1928 року надрукував сонет «Лебеді», який присвятив товаришам-поетам («як мужній голос на захист друзів – з вірою в чистоту, правоту і невмирущість їхнього естетичного ідеалу»). З цього почалися неприємності для поета: його заарештували, звинуватили в приналежності до контрреволюційної організації. Через рік ученого висилають на Колиму, де невдовзі вбивають.

Еллан-Блакитний Василь (Елланський). Народився на Чернігівщині. Український революційний діяч і письменник. У віці 32 років Еллан-Блакитний помирає від уродженої хвороби серця. По смерті поета було проголошено «буржуазним націоналістом» і посмертно винесено вищу міру покарання. Твори його було заборонено, а всіх товаришів по партії боротьбистів розстріляно чи заслано в Сибір.

Єфремов Сергій (Охріменко). Народився на Черкащині. Громадський і державний діяч, історик літератури, академік і віце-президент Української Академії Наук. З 1905 року публікує багато статей публіцистичного й історико-літературного характеру, де засуджує русифікаторську та антисемітську політику російської адміністрації. За виступи на захист української національної культури переслідувався владою. 1917 року увійшов до складу Української Центральної Ради. 1929 року його було заарештовано та заслано до ГУЛАГу, де він і помер.

Зеров Микола. Народився на Полтавщині. Український поет, літературознавець, перекладач. У 30-ті роки М. Зерову фактично було заборонено займатися творчою діяльністю, звільнено з університету. Надалі заарештовано, звинувачено в керівництві терористичною націоналістичною організацією та відправлено до Карелії в табори.

1937 року «справу Зерова та ін.» було переглянуто, і митця засуджено до розстрілу (відомий навіть виконавець – капітан держбезпеки М. Матвеев).

Ілленко Юрій. Народився у м. Черкасах. Український кінорежисер, кінооператор, сценарист.

З 1963 року знімає як оператор на студії ім. О. Довженка фільм «Тіні забутих предків» режисера Параджанова. Режисерський дебют – «Криницю для спраглих» за сценарієм І. Драча (про винищення українського села) – було заборонено. Наступний фільм «Вечір напередодні Івана Купала» (алегорична історія України) було знято з екрану і покладено на полицю. 1971 року на з'їзді комуністичної партії України публічно було заборонено третій фільм Ю. Ілленка «Білий птах з чорною ознакою» – як «шкідливий фільм» (уперше було виведено як головного героя вояка УПА). Проте за розпорядженням першого секретаря ЦК КПУ П. Шелеста фільм відправляють на Московський міжнародний кінофестиваль, де він тріумфально виборює гран-прі. Зрештою і того секретаря знімають «за націоналістичний ухил», а фільм опиняється в опалі, виходячи на екрани лише за кордоном.

В Югославії Ю. Ілленко зняв фільм «Жівіо заінат» («Живу всупереч»), який в Україні на екрани також не був допущений. Наступний фільм «Мріяти і жити» за сценарієм І. Миколайчука і Ю. Ілленка було також репресовано, а всі подальші проекти заборонені ще на стадії сценарію – трилогію про Київську Русь, екранізацію «Лісової пісні», Шевченкові «Великий льох» і «Варнак». Було заборонено навіть сценарій фільму для дітей, комедії (про ліквідацію бандитами Запорізької Січі).

Відразу по розпаду СРСР Ю. Ілленко створює незалежну кіностудію, на якій зняв перший в Україні фільм не на державні кошти – «Лебедине озеро. Зона». Цей фільм на Канському кінофестивалі виборов два призи, проте в українському прокаті не показувався. Пізніше російська

телекомпанія ОРТ придбала його з ексклюзивними правами щодо показу і навіки поклала на полицю.

Останній фільм – «Молитва за гетьмана Мазепу» – було заборонено для показу в Росії, а в Україні знято з кінопоказів і заборонено на ТБ.

Липа Юрій. Народився в Одесі. Письменник, поет, публіцист, громадський діяч, один з ідеологів українського націоналізму. 1943 року стає одним з активних учасників українського руху Опору. Працюючи як лікар, Липа організував курси з підготовки медичних кадрів для УПА. Надалі він інструктор старшинської школи УПА в Карпатах. Захоплений і замордований підрозділом НКВС.

Параджанов Сергій (Саркіс Говсепі Параджанян). Народився у Тбілісі. Український кінорежисер, лауреат Шевченківської премії (посмертно). Міжнародне визнання прийшло до Параджанова після екранізації 1964 року повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків». На Заході інтерес до стрічки був значно більшим ніж на батьківщині. Фільм отримав 24 гран-прі на різних кінофестивалях. У 1965-68 роках С. Параджанов разом з іншими діячами української науки та культури протестує проти політичних арештів в Україні. Зазнавши переслідувань, був змушений виїхати до Вірменії. Повернувшись до Києва, був заарештований і засуджений до п'ятирічного ув'язнення за сфабрикованою справою. Після звільнення йому було заборонено проживання в Україні.

Підмогильний Валер'ян. Народився на Катеринославщині. Український письменник і перекладач. 1935 року В. Підмогильного разом з іншими українськими письменниками було звинувачено в націоналістичних і терористичних настроях та ув'язнено в соловецькому таборі. У листах до дружини він розповідає про свої нові твори, яких уже ніхто не побачив. У листопаді 1937 року на відзнаку 20-річчя Жовтня його було розстріляно разом з іншими українськими діячами культури.

Плужник Євген. Народився на Слобожанщині. Український поет, драматург, перекладач. Разом з іншими укладачами працював над «Антологією української поезії» (1930-1932). Спільно з В. Підмогильним уклав словник «Фразеологія ділової мови». 1934 року заарештований НКВС за звинуваченням у приналежності до націоналістичної терористичної організації. Ув'язнений на Соловках, де й помер від туберкульозу.

Поліщук Валеріан. Народився на Волині. Український поет і прозаїк, літературний критик і публіцист. 1932 року влада розпускає різноманітні письменницькі організації, створюючи Всесоюзну Спілку, на чолі якої поставили Максима Горького. Тому всі, чиє творче кредо розходилося з державною політикою, ставали автоматично ворогами. Наприкінці 1934 року В. Поліщука разом з іншими літераторами (М. Кулішем, В. Підмогильним, Є. Плужником та ін.) було заарештовано та в подальшому розстріляно.

Сарма-Соколовський Микола. Народився на Катеринославщині. Бандурист, поет, художник, священник. Навчався в Миргородській художньо-керамічній школі. Тут же перейняв гру на бандурі від кобзаря Івана Яроша. 1929 року заарештований Дніпропетровським ГПУ, засуджений на 5 років заслання в Карелії. Був пов'язаний з підпіллям ОУН. Наприкінці 1944 року знову заарештований, але тікає і знову активно діє проти радянської влади. 1948 року трибунал засуджує його до страти, але зрештою відсилають на каторгу. У неволі навчав кобзарського мистецтва інших в'язнів. Створив ансамбль бандуристів ГУЛАГу. По звільненні постійно був під наглядом КГБ. Так і не був реабілітований.

Свідзинський Володимир. Народився на Вінниччині. Український поет, перекладач. Зі встановленням 1920 року в Кам'янці-Подільському радянської влади працював редактором у видавничому відділі народної освіти. Публікує власні поетичні твори. З 1923 року – аспірант, працює над

історичними темами, виступає з науковими доповідями. Член Спілки письменників СРСР з 1936 року. 1941 року був заарештований НКВС і під час конвоювання загинув.

Симоненко Василь. Народився на Полтавщині. Український поет і журналіст. В умовах радянської цензури вийшли лише дві збірки поезій, проте набули популярності самовидавні поезії, що поклали початок українському рухові опору 1960-70-х рр. 1962 року В. Симоненко разом з А. Горською та Л. Танюком виявили місце поховання розстріляних НКВД у Києві, про що й було зроблено заяву до міської ради. Після цього його було декілька разів жорстоко побито, унаслідок чого він помер.

Стус Василь. Народився на Вінниччині. Поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник.

Був учителем української мови та літератури, робітником на шахті в Донецьку, літературним редактором газети. Написав низку літературно-критичних статей. 1965 року під час прем'єри фільму «Тіні забутих предків» у кінотеатрі «Україна» в Києві взяв участь в акції протесту (разом з І. Дзюбою, В. Чорноволом, Ю. Бадзьо) проти арештів української інтелігенції. За це його було відраховано з аспірантури.

На початку 1970-х поет приєднався до групи захисників прав людини, а через два роки його було заарештовано. За звинуваченням в «антирадянській агітації й пропаганді» В. Стус отримав 5 років позбавлення волі і 3 років заслання. Покарання відбував у мордовських і магаданських таборах. Більшість віршів, написаних у таборах, вилучалася і знищувалась, і лише деякі потрапили на волю через листи до дружини. По закінченні строку поет звернувся із заявою до Верховної Ради СРСР з відмовою від громадянства («...мати радянське громадянство є неможливою для мене річчю. Бути радянським громадянином – значить бути рабом...»).

Повернувшись до Києва, приєднався до гельсінської групи захисту прав людини. 1980 року його було знову заарештовано, визнано особливо небезпечним рецидивістом і засуджено на 10 років примусових робіт і 5 років заслання. Відомий російський правозахисник А. Сахаров розцінив цей вирок як ганьбу радянської репресивної системи.

У таборі було знищено збірку з близько 300 віршами В. Стуса. На знак протесту він кілька разів оголошував голодування, був кинутий до камери-одиночки. У таких умовах він загинув.

Хвильовий Микола (Фітільов). Народився на Харківщині. Український прозаїк, поет, публіцист. З 1921 року в Харкові був одним з організаторів літературно-художнього життя. Підтримує і впроваджує в життя політику «українізації». У своїх памфлетах виступає проти русифікаційного і «просвітянського» векторів розвитку української радянської культури, за що був підданий партійній критиці (існував навіть термін *хвильовізм*).

У публіцистичних і критичних працях М. Хвильовий висловив гасло «Геть від Москви! Дайош Європу!». Його звинуватили в антипартійності, «українському буржуазному націоналізмі», «намаганні відірвати українську культуру та літературу від культури російської». В атмосфері такого цькування М. Хвильовий покінчив життя самогубством. Його смерть ознаменувала крах українського націонал-комунізму й кінець українського національного відродження 1920-30-х, а твори та ім'я залишалися забороненими аж до здобуття української незалежності.

Хоткевич Гнат. Народився в Харкові. Український письменник, історик, бандурист, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч. 1931 року всі його твори (пісні, етнографічні праці) було заборонено і виключено з виконавської практики, тож на сьогодні більшість із них забуто. 1938 року його самого було заарештовано та засуджено до розстрілу.

Чернявський Микола. Народився на Донеччині. Український поет, педагог і земський діяч. 1917 року очолив товариство «Українська Хата в Херсоні». Проте активної участі в будівництві нової держави не взяв, і з 1933 року зовсім перестав друкуватися. Пізніше М. Чернявського було репресовано, а твори його – заборонено. Розстріляний НКВС 19 січня 1938 року в Херсоні.

Чорновіл В'ячеслав. Народився на Черкащині. Літературний критик, публіцист, політичний діяч. Разом з іншими започаткував в Україні національно-визвольний рух шістдесятників, виступаючи за відродження України, її мови, культури, духовності, державного суверенітету. За це звільнений з роботи в газеті «Молода гвардія». За відмову давати свідчення на закритому суді проти братів Горинів В. Чорновола засудили до трьох місяців примусових робіт.

Після опублікування за кордоном матеріалів, які привернули увагу в світі до політичних в'язнів України, 1967 року В. Чорновола засуджують на три роки ув'язнення в таборах суворого режиму. Після звільнення працює на метеостанції, землекопом. 1970 року починає випуск підпільного журналу «Український вісник», за що його арештовують знову та присуджують 6 років таборів і 3 роки заслання. 1979 року став членом Української Гельсинської Групи і знову заарештований та засуджений на п'ять років позбавлення волі.

Голова Народного Руху України. Депутат Львівської обласної ради та Верховної Ради України, кандидат на президентських виборах 1991 року. Загинув за нез'ясованих обставин в автокатастрофі.

Шухевич Роман (народився у Львові) – український політичний і державний діяч.

Від 1930 року у складі ОУН вів боротьбу проти антиукраїнської політики польської влади та впровадження штучного Голодомору в Україні. Разом із С. Бандерою, Я. Стецьком та іншими активістами ОУН

виробив концепцію всенародного повстання. 1934 року його заарештовано та заслано до концентраційного табору, де Р. Шухевич одразу очолює організацію самооборони. Керував підготовкою провідних військових кадрів, які мали стати командирами майбутнього українського війська.

Р. Шухевич безпосередньо займався створенням Української повстанської армії, головними ворогами якої визнавав фашистів і більшовиків. Згодом його обрано керівником ОУН. 1944 року потрапляє в поле зору НКВС. 1950 року під час операції із захоплення Р. Шухевича було вбито, після чого рух спротиву в Західній Україні пішов на спад.

Висновки з даного дослідження. Здавалося б, суто документальні кадри, проте з них можна зробити доволі глибокі висновки. По-перше, навести паралель між героями Крут і «Небесною сотнею» та іншими хлопцями, що загинули останнім часом уже від рук відкритого ворога України. По-друге, можна відзначити невмирущі традиції НКВС-КДБ (ФСБ і навіть СБУ) щодо антиукраїнської орієнтації (на прикладі М. Сарма-Соколовського, якого так і не було реабілітовано до 2001 року – ! – мій вигук – В.Д.). По-третє, на прикладі режисера Ю. Ілленка бачимо, наскільки важливим для внутрішньої політики держави є кіно (телебачення) в сенсі психологічного впливу на громадян. Якщо ж трапляються викривальні твори, то вони всіляко забороняються, а їх автори – репресуються. Лише завдяки сучасній доступності до таких матеріалів в Інтернеті зацікавлені люди можуть подивитися, скажімо, цикли документальних фільмів про злочини комуністичного режиму. По-четверте, знову можна констатувати принципову потребу у всенародному звинуваченні комуністичного режиму у злочинах проти народу.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому плануємо здійснити компаративний аналіз підходів до національної безпеки в інших країнах колишнього соцтабору, зокрема що стосується злочинів колишньої влади проти власного народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Демченко В. М. Українознавчий словник. Вип. 1 / В. М. Демченко. – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 217 с. – (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу ; Вип. 11 (120)»); Демченко В. М. Українознавчий словник. Вип. 2 / В. М. Демченко. – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 112 с. – (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу ; Вип. 6 (127)»).

Statement of the problem. Today modern Ukrainian located in an environment where everyone has to decide for themselves above what he is – Ukrainian representative or ephemeral social conglomerate called «post-Soviet space», «Soviet people» and so on, which carrier system of spiritual values – actually Ukrainian or Soviet. This is true especially of the older generation because young people for the most part even automatically identify themselves as Ukrainian. They now see their heroes clearly – those who defend their homeland against the aggressor, and they see the enemy homeland – representatives of the neighboring state, even intellectuals who have recently loved and respected. In turn.

Urgency. There are many cognitive and educational information about Ukraine and its culture on the web. Tagging is not resolved before the general problem. Unfortunately, in a wide circle of readers; materials debunk previous government crimes against his own people (collectivization, famine, the effects of militant atheism, wars of conquest, suppression of the Chernobyl disaster, etc.).

The purpose of the article – to acquaint readers with some real heroes of the Soviet period Ukraine – intellectuals that in the time of the creation of active community «Soviet people» advocated the idea and Ukrainian statehood.

Our task was to study – to consider a life of creators and defenders of Ukrainian culture, defined in the curricula of Ukrainian literature, language and Ukrainian, we briefly recall some of those who openly fought for the independence of Ukraine's future as a nation, having suffered repression by the then government.

Summary. Bagrianyi Ivan – poet, novelist, journalist, political activist. Exile to the Far East. Camps, Kharkiv prison. Oles Berdnyk – one of the founders of the Ukrainian Helsinki Group. Served his sentence in the North and in Kazakhstan. Vyshyvanyi Vasyl – military leader, poet, politician and diplomat. He died of tuberculosis in prison. Heroes by Crute – Squad Kyiv students and fighters free Cossacks that January 29, 1918 went to battle against the Red Army near the station abruptly in Kyiv. The young men were executed by the bolsheviks. Alla Gorska – artist, a prominent figure in the human rights in Ukraine. Was persecuted by the Soviet security. Tragically died under mysterious circumstances. Grushevskyi Mychaylo – professor of History, organizer of Ukrainian science, political activist and journalist, head of the Central Rada. Arrest as head of Ukrainian nationalist center. Drai-Khmara Mychaylo – Ukrainian poet, literary critic, translator. Send to when, where, soon killed. Ellan-Blakytyni Vasyl – a revolutionary activist and writer. Die from congenital heart disease. Posthumously issued capital punishment. His works were banned. Sergey Efremov – public and statesman, literary historian, academician and vice-president of the Ukrainian Academy of Sciences. He died in the camps. Zerov Mykola – Ukrainian poet, literary critic, translator. Shot in Karelia. Illiyenko Yuri – Ukrainian film director, cinematographer, screenwriter. All films banned and removed from the rental. Yuri Lypa – writer, poet, writer, social activist, one of the leaders of the Ukrainian nationalism. NKVS murdered unit. Sergiy Parajanov – Ukrainian film director, winner of the Shevchenko Prize (posthumously). He was arrested and convicted. It is forbidden to stay in Ukraine. Pidmohylnyi Valerian – Ukrainian writer and translator. Shot in Solovki camp. Pluzhnyk Eugen – Ukrainian poet, playwright, translator. He died in Solovki tuberculosis. Valerian Polishchuk – Ukrainian poet and novelist, literary critic and journalist. Shot in Solovki camp. Sarma-Sokolovsky Mykola – bandura, poet, artist, priest. In prison camps. Not been rehabilitated. Svidzynskyi Volodymyr – poet and translator. 1941 was arrested and killed. Vasyl

Symonenko – poet and journalist. KGB agents beat, so that he died. Vasyl Stus – poet, translator, novelist, literary critic, human rights activist. He died in the camps. Hvyliovyi Mykola – novelist, poet, essayist. He expressed the slogan «Away from Moscow!». Committed suicide. Khotkevych Gnat – writer, historian, bandura, composer, art historian, ethnographer, teacher, theater and social and political activist. Sentenced to death. Chernyavskyi Mykola – poet, teacher and a local activist. Shot in Kherson. Vyacheslav Chornovil – literary critic, writer, political activist, deputy presidential candidate. He died under mysterious circumstances in a car accident. Roman Shukhevych – Ukrainian politician and statesman. Killed NKVS.

Conclusions and outcomes. We can make quite profound conclusions. First, give a parallel between the characters Krutes and «Heavenly hundred» and other guys who died recently been opened at the hands of the enemy Ukraine. Secondly, we note the immortal tradition NKVD-KGB (FSB even SBU) on anti orientation. Thirdly, the example of the director Yu. Illienko see how important for domestic policy is a movie (TV) in terms of psychological impact on people. If there are incriminating pieces, they strongly prohibited, and their authors are repressing. Fourth, again we can state the fundamental need for a national conviction of the communist regime in crimes against the people. In the future we plan to make a comparative analysis of approaches to national security in other countries of the former Soviet bloc, in particular for the crimes of the former regime against its own people.